

Handläggare: Marion Hauge-Lindberg tfn 508 31 841
Till: Kulturnämnden

KuN 2013-04-16
Nr 11

El Sistema Stockholm

Förslag till beslut

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden

1. att godkänna förslaget till kulturförvaltningens 3-åriga projekt ”El Sistema Stockholm”
2. att uppdra åt kulturförvaltningen att fortlöpande redovisa arbetets resultat i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelser under projektiden 2013-2015.

Sammanfattning

Alla barn och unga som växer upp i Stockholm ska ha likvärdig tillgång till professionell kultur och till eget skapande. Den som arbetar med barn i staden har ett ansvar för att nå detta mål. Detta uttrycks genom strategin *Kultur i ögonhöjd*. I Stockholms stads budget 2013 fick kulturnämnden i uppdrag att under året på försök införa *El Sistema* som ett komplement till Kulturskolans verksamhet, för att ge fler barn i socialt utsatta områden möjlighet att växa genom musiken.

El Sistema bygger på visionen om musikens förmåga att få människor att växa i ett socialt sammanhang och visar på möjligheten och potentialen i att använda musik som verktyg för social, kulturell och mänsklig utveckling, stärka gemenskapen, barnens och ungdomarnas självkänsla och identitet. El Sistema skall ge familjer i socioekonomiskt svaga områden, möjlighet att delta och vara en aktiv och attraktiv del i kulturlivet så att barn och unga får tillgång till nya förebilder och blir bekanta med ett professionellt kulturliv. Förvaltningen föreslår ett 3-årigt projekt med start i Husby samt i Bredäng/Skärholmen med ca 200-250 skolbarn i åldrarna 6-8 år samt 40-50 förskolebarn.

Underlag för beslut

Detta tjänsteutlåtande.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Marion Hauge-Lindberg
Avdelningschef

Patrik Liljegren
stabschef

UTLÅTANDE

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Kulturskolan Stockholm i samråd med kulturstrategiska staben.

Bakgrund och syfte

Alla barn och unga som växer upp i Stockholm ska ha likvärdig tillgång till professionell kultur och till eget skapande. Den som arbetar med barn i staden har ett ansvar för att nå detta mål. Detta uttrycks genom strategin *Kultur i ögonhöjd*.

I Stockholms stads budget 2013 fick kulturnämnden i uppdrag att under året på försök införa **El Sistema** som ett komplement till Kulturskolans verksamhet, för att ge fler barn i socialt utsatta områden möjlighet att växa genom musiken.

En utredare tillsattes i januari med uppdraget att ta fram en förstudie för att undersöka förutsättningarna för att ett sådant initiativ. Barnen ska vara medskapare. Att arbeta med El Sistema innebär täta kontakter med barnens föräldrar. På så sätt blir hela familjen delaktig i verksamheten.

Planering pågår med *Berwaldhallen/ Sveriges Radios symfoniorkester* och *Radiokören* som samverkande professionell part från musiklivet. Även med KMH, *Kungliga Musikhögskolan*, samt med SMI, *Stockholms Musikpedagogiska Institut*, förs diskussioner och planeras samarbete på flera sätt.

Ett nära erfarenhetsutbyte äger rum med de övriga storstädernas El Sistemaverksamheter; i Göteborg/Hammarkullen (som var först ut i Sverige) och i Malmö, samt även med El Sistema Södertälje, som startade hösten 2012.

Växtplatser

Kulturen i stadsutvecklingen är ett växande område som kulturförvaltningen har i uppdrag att samordna. Särskilt kulturutvecklingsfokus ritkas mot fem stadsdelar, så kallade växtplatser; *Skärholmen, Bredäng, Husby, Tensta och Farsta*. Målet är att med samlade resurser, samarbete med stadsdelsförvaltningen och en gemensam lokal agenda öka den kulturella tillväxten.

Ett förslag till projektplan har nu tagits fram som visar hur El Sistema kan prövas i Stockholm under en 3-årsperiod med start höstterminen 2013. I detta inledningsskede prioriteras stadsdelarna tillika växtplatserna Husby och Bredäng/Skärholmen. Vi startar med ca 200-250 skolbarn i åldrarna 6-8 år och 40-

50 förskolebarn i nära samverkan med skolor och förskolor i dessa områden. Projektet läggs organisatoriskt under förvaltningschefen.

El Sistema

El Sistema är en modell för kör- och orkesterskola som har arbetats fram i Venezuela av *José Antonio Abreu* - ekonom, lärare och amatörmusiker. Han startade 1975 med 11 barn som började spela tillsammans i orkester. 34 år senare belönades han med Polar-priset för att ha spridit El Sistema över världen.

Ett framgångsrikt arbete har genomförts med att etablera El Sistema i Göteborg av *Gustavo Dudamel*, Göteborgs Symfonikers tidigare chefsdirigent, som själv utbildats genom El Sistema. Med *Dudamel* som inspiratör och ledstjärna lyckas man på kort tid skapa en musikalisk mötesplats för många barn och familjer i Göteborg.

El Sistema bygger på visionen om musikens förmåga att få människor att växa i ett socialt sammanhang och visar på möjligheten och potentialen i att använda musik som verktyg för social, kulturell och mänsklig utveckling, stärka gemenskapen, barnens och ungdomarnas självkänsla och identitet. El Sistema skall ge familjer i socioekonomiskt svaga områden, möjlighet att delta och vara en aktiv och attraktiv del i kulturlivet så att barn och unga får tillgång till nya förebilder och blir bekanta med ett professionellt kulturliv. El Sistema skall, som i Venezuela, bidra till att göra samhället mera socialt hållbart, stärka demokratiutvecklingen och öka integrationen.

I Göteborg och Södertälje är det den lokala kulturskolan som bedriver den löpande verksamheten som regelbundet besöks av musiker från Göteborgs Symfoniker respektive Kungliga Filharmonikerna. Stadsdelsnämnden Angered kommenterar nedan sina erfarenheter av El Sistema:

Genom El Sistemaverksamheten har vi fått ett gensvar som vida överträffat alla förhoppningar och även nått ett föräldrassamarbete som överträffar det mesta.

Många internationella kontakter har byggts upp, inte minst med LA Phil's El Sistema *YOLA* samt nätverk i Europa.

Målgrupp för projektresultatet

Den primära målgruppen:

- Barn och familjer framför allt från socioekonomiskt svaga områden i Stockholm.

De sekundära målgrupperna:

- Barn/elever, föräldrar samt medarbetare i stadens förskolor och skolor
- Radiosymfonikerna och Radiokören, samt andra yrkesverksamma kulturarbetare i staden
- Studenter och lärare inom KMH och SMI
- Stockholmare, besökare
- Näringslivet och stiftelser för framtida stöd och samverkan med El Sistema Stockholm

Mål

Alla barn och unga som växer upp i Stockholm ska ha likvärdig tillgång till professionell kultur och till eget skapande. Den som arbetar med barn i staden har ett ansvar för att nå detta mål. Detta uttrycks genom strategin Kultur i ögonhöjd. El Sistema ska göra skillnad för många barn.

Effektmål

El Sistema bygger på visionen om musikens förmåga att få människor att växa i ett socialt sammanhang och visar på möjligheten och potentialen i att använda musik som verktyg för social, kulturell och mänsklig utveckling, stärka gemenskapen, barnens och ungdomars självkänsla och identitet.

Förväntat resultat efter tre år (2013-2015)

➤ Antal nystartade El Sistema i Stockholm	6
➤ Antal barn/familjer som deltagare i El Sistema	600
➤ Antal orkestrar/kör som arbetar med El Sistema	4/4
➤ Antal forskningsrapporter	1
➤ Antal volontärer	10

Kvalitativa indikatorer

- Ökad kunskap om El Sistema i staden
- Nöjdhet bland deltagare/familjerna
- En professionell utvärdering (*extern utvärderare eller forskare/musikvetare vid KMH som följer projektet under denna 3-års period för att få en bra grund inför beslut om fortsatt arbete*).

Projektmål

El Sistema ska göra skillnad för många barn som får möjlighet att utvecklas på ett nytt sätt genom musiken och gemenskapen i orkestern och kören. El Sistema skall ge familjer möjlighet att vara en aktiv och attraktiv del i kulturlivet och därmed bryts utanförskap. El Sistema skall bidra till att göra samhället mera socialt hållbart, stärka demokratiutvecklingen och öka integrationen.

- Utveckla samarbetsförmågan hos eleverna, att spela och sjunga tillsammans förutsätter en förmåga att lyssna, integrera och skapa tillsammans.

- Öka barnens och ungdomarnas antal tillfällen till kulturella aktiviteter under veckan för att skapa kontinuitet, delaktighet och samhörighet med varandra och med vuxna; pedagoger, professionella och föräldrar.
- Visa att klassisk musik och folkmusik är tillgänglig för alla.
- Bidra till ökad måluppfyllelse i berörda skolor.

Nya former och förhållningssätt

José Antonio Abreu menar att El Sistema snarare är en filosofi än en metod. I Sverige ser vi också att det snarare är en *ny form för att arbeta med musikutbildning för barn* än en specifik metod. Inom El Sistema ryms många olika metoder för lärande och vi bygger kompetensen på den instrumentala lärarutbildning som funnits på våra lärosäten i många år.

Det som El Sistema tar fasta på och vill hitta nya former och förhållningssätt kring är:

Gruppundervisning

I den svenska musik- och kulturskolan har länge den individuella lektionen om 20 minuter utgjort formen för en stor del av instrumentalundervisningen oavsett instrument, ålder eller behov. Successivt har musik- och kulturskolor gått över till mer och mer gruppundervisning då forskning idag visar att barn lär sig bäst i grupp. (A. Bamford, professor vid University of Arts, London, *The Wow Factor*). När man tar del av Venezuelas arbetssätt så har gruppen och då framförallt orkestern en mycket mer framskjuten plats som lärmiljö. Utifrån syftet att barnen ska lära sig samarbeta och även utvecklas socialt ger det nya perspektiv på undervisningsformerna i vårt land.

Det individuella perspektivet

Abreu menar att individen utvecklas allra bäst i gruppen, i samspelet och interaktionen med sina medmusikanter. Stor vikt läggs vid att barnet skall få utveckla sin *"spirit"*, moral, intellekt, engagemang och förstå sig själv i relation till gruppen – individens bidrag för att nå kollektiva mål. Dessa insikter kopplar vi ihop med den senaste forskningen kring musiken och hjärnan. Det är intressant att ta till sig det sätt som man idag kan mäta aktiviteter i hjärnan. Resultat visar att hjärnan har ett självbelöningssystem som aktiveras av musik, musik utsöndrar dopamin som gör att hjärnan/vi mår bra, njuter och utvecklas (Gunnar Bjursell). Det sätt som Gunnar Bjursäll beskriver musikens kraft för hjärnans utveckling på, beskriver Gustavo Dudamel precis likadant men med helt andra ord.

Familjen

Inom El Sistema Göteborg har de utvecklat en mötesplats som de kallar *Vänstay*. Den tar sig sin utgångspunkt i att de började med föräldramöten varje vecka för att

nå ut till föräldrar. I *Hammarkullen i Göteborg*, där det första svenska projektet startade, var det en utmaning att vinna föräldrars förtroende och deras mod att komma till t ex ett föräldramöte i skolan. I denna utveckling växte insikten fram om *familjens betydelse för barnens lärande* och att målen i El Sistema når längre om familjen är delaktig.

Därför vill vi också i El Sistema Stockholm utveckla en mötesplats en gång/vecka, men vi kallar det **VänsDay**, - *El Sistemas hjärta*, där barnen spelar för varandra, för och med föräldrar, vänner, släktingar eller gäster. Man fikar tillsammans eller äter kvällsmat tillsammans och umgås över språkgränser och kulturella gränser. El Sistema utgör en möjlighet för familjer och barn att få tillhöra ett socialt sammanhang på hemmaplan.

Förebildande

I Venezuela finns idag ett uppbyggt system där man kan börja redan som tvååring och sedan vara med upp till vuxen ålder. Det är också ett system där det hela tiden finns förebilder som är några år äldre, och den professionella *Simon Bolivar Orchestra* finns som slutmålet. I Venezuela finns det också ett upplägg som bygger på att äldre barn lär yngre barn. I Göteborg har Göteborgs Symfoniker varit den stora förebilden som en gång i månaden besökt Vänstay och spelat för familjerna och med barnen och delat med sig av sin kärlek till musiken.

Vi kommer tillsammans med Radiosymfonikerna och Radiokören att genomföra ett liknande samarbete. I Göteborg har man också påbörjat ett volontärprogram för att just hitta möjligheter för äldre ungdomar att fungera som förebilder och medhjälpare. Möjliga sådana samarbeten finns med t ex Adolf Fredriks ungdomskör, Kulturfyren och Fryshuset i Stockholm.

Inom El Sistema Stockholm kommer barnen i förskolan att få börja med att bygga sina egna pappersinstrument och bilda pappersorkester, som de gör i Venezuela. Att bygga instrument av återvinningsmaterial är också en idé som stärker barnens miljömedvetenhet, att värna varandra och vår natur. Att börja tidigt på ett lekfullt sätt med musikens grundbultar; puls, rytm, tonalitet, melodikänsla, sång, samarbete/samspel, framträdande m m har visat sig vara väldigt framgångsrikt. Barnen är väl rustade när de får ” det riktiga instrumentet i handen”.

Tiden

En av de grundidéerna för El Sistema är att använda tiden annorlunda än vad som är brukligt i musik- och kulturskolor. I stället för att en lärartjänst i kulturskolan som kan omfatta undervisning för ca 70-90 elever/vecka delas upp i 70- 90 olika lektionspass/vecka, med ett spelpass/elev så delar man istället upp veckan i ca 3

lektionspass/dag eller 15 lektionspass/vecka. De 70-90 elever delar man in i tre olika grupper som får möjlighet att komma och spela ett pass varje dag tillsammans med 20-30 barn. Barnen får alltså ut fem spelpass om ca 90 minuter/vecka med kvalificerad handledning istället för ett kortare individuellt (eller i mindre grupp) lektionspass om 20-40 minuter/vecka som sedan bygger på att individen över själv hemma för att uppnå kontinuitet. Erfarenheten idag är att många elever som har vecka fylld av en rad andra aktiviteter inte hinner öva på sitt instrument tillräckligt på egen hand för att det ska leda till att man ska utvecklas. Det är också svårt för ett litet barn med stöd av okunniga föräldrar att etablera god övningsteknik i hemmet, det är inte ett krav man kan ställa på små barn. Detta upplägg påminner om hur man organiserar träning inom idrott t ex fotboll så det är på intet sätt något nytt, bara ett nytt grepp i musik- och kulturskolornas tradition. El Sistema ställer samma krav på närvaro som fotbollsföreningen gör, om man är med i ett fotbollslag, träning 3ggr/vecka och match på helgen - i El Sistema repetition 3ggr/vecka och konsert på helgen. El Sistema i Göteborgs slutsats efter kort tid är att tiden är avgörande för såväl social utveckling som individuell utveckling i musik och dessa två processer är inte två olika processer utan en process som förutsätter varandra.

Metoder/Genre/Formor

El Sistema har som idé att bygga upp en balanserad undervisning utifrån bilden av en liksidig triangel;

- *västerländsk klassisk musik*
- *folkmusik*
- *musik som bygger på eget skapande*

De inlärningsmetoder som kommer att användas i El Sistema Stockholm är *spel efter noter, spel på gehör* samt *improvisation och eget skapande*. Undervisningen kommer att innehålla både *sång, rörelse/rytmik* och *spel på instrument*. Detta koncept är ganska okonventionellt i samband med orkesterundervisning i Sverige och ställer höga krav på ett flexibelt undervisningssätt, metoder och repertoar.

Lärarkompetens

El Sistema Stockholm kräver särskild kompetens av de lärare som kommer att arbeta med försöket. Särskilda resurser krävs för att motivera och samverka med barnens familjer. Vi planerar att rekrytera lärare inom kör, rytmik, stråk, blås och slagverk och som är intresserade av att arbeta ur ett socialt perspektiv med musiken som främsta redskap och som har erfarenhet av att arbeta med grupper, vill utveckla samarbetsförmågan hos eleverna, skapa framtidstro och delaktighet bland unga med hjälp av klassisk konstmusik och vill visa att klassisk musik och folkmusik är tillgänglig för alla.

Samtliga lärare bör ha rytmikkompetens/ förmåga att använda kroppen i undervisningen för att gestalta och lära ut musiken. Vidare ett intresse för språkutveckling, kommunikation och ett nära samarbete med föräldrar och gärna vana av att ha jobbat med barn från andra länder än Sverige.

Vi ser rekryteringsbehovet inför hösten 2013 till ca 6-7 lärare med vardera 60 % tjänsteomfattning.

Projektbudget

Projektets totala budget över de tre åren, 2013-2015, omfattar 11,7 Mnkr och fördelar sig enligt nedan.

Beräknade kostnader (tkr)	2013	2014	2015	Totalt
Projektledning	525	540	580	1 645
Projektadm	30	65	70	165
Pedagoglönekostnader	1 000	3 000	3 500	7 500
Kommunikation/marknadsföring	50	80	100	230
Inköp av material	20	30	40	90
Inköp av instrument	600	500	-	1 100
Noter arrangemang	50	50	60	160
Utbildning/fortbildning	15	15	15	45
Lokalkostnader	50	100	100	250
Studieresor	30	30	40	100
Transporter o bussar(SL-till och från spelningar,Berwaldhallen etc	30	40	45	115
Övriga kostnader	100	100	100	300
SUMMA	2 500	4 550	4 650	11 700

Förvaltningens synpunkter

Idén om att använda musik, i detta fall kör och orkester, som ett verktyg för social, kulturell och mänsklig utveckling ser vi som El Sistemas styrka. Att ta tillvara den potential och den kraft som finns i musiken och ger många barn möjlighet att ta del av den – det har inspirerat oss.

Kulturförvaltningen föreslår att kulturnämnden godkänner förslaget till det treåriga projektet ”El Sistema Stockholm” och uppdrar åt kulturförvaltningen att

återkommande redovisa resultatet i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelser under projektperioden.

SLUT